

ՀՀ ԳԱՍ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

ԲԱՐԵՓՈՒՏՈՒՄՆԵՐԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

ՀՀ ԳԱՍ պրեզիդենտ, ակադեմիկոս Ռ. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԻ էլույթը փարեկան ընդհանուր ժողովում

➤ 1 Դաշնության Գիտությունների ակադեմիայի ակադեմիկոս Յուրի Յոզիմանիսյանը: Դահլիճի բուռն ծափահարությունների ուղեկցությամբ ՀՀ ԳԱՍ պրեզիդենտ Ռ. Մարտիրոսյանը շնորհավորեց աշխարհահռչակ ֆիզիկոսին և նրան հանձնեց ՀՀ ԳԱՍ արտասահմանյան անդամի դիպլոմը:

Ակադեմիկոս Յու. Յոզիմանիսյանը շնորհակալություն հայտնեց իր նկատմամբ Հայաստանի ակադեմիայի ցուցաբերած պատվի համար և ապա հանգամանալի ու չափազանց ուշագրավ գիտական հաղորդում տվեց «Գերծանր քիմիական տարրերի կայունության կղզիների հայտնաբերումը» թեմայով: Դուբնայի միջուկային ֆիզիկայի ինստիտուտում ակադեմիկոս Յուրի Յոզիմանիսյանի գլխավորությամբ իրագործվող այդ հետազոտությունների հաջող ավարտը հայտնագործություն և նոր խոսք կլինի համաշխարհային գիտության մեջ: Այնուհետև Յուրի Յոզիմանիսյանը ժողովի մասնակիցներին տեղեկացրեց նաև Հայաստանում քվանտային տոնոգրաֆ ստեղծելու իր մտահղացման մասին:

Այնուհետև ծավալվեց ՀՀ ԳԱՍ 2006 թվականի գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության արդյունքների քննարկումը, որին մասնակցեցին ակադեմիկոս Արմեն ԳԱՆՅԱՆԸ, «Մետագրուպ» գիտաարտադրական միավորման տնօրեն Վլադիմիր ԳԱՄՊԱՐՅԱՆԸ, Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի տնօրեն Ազատ ԵՂԻՄԱՆՅԱՆԸ, ակադեմիկոս Յուրի ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆԸ և ՀՀ Գիտության և կրթության նախարար Լևոն ՄԱՐՏՅԱՆԸ:

Ժողովը դրական գնահատական տվեց ՀՀ ԳԱՍ հաշվետու ժամանակաշրջանի գործունեությանը:

ՀՀ ԳԱՍ ընդհանուր ժողովը քննարկեց նաև կազմակերպչական հարցեր:

Փակ, գաղտնի քվեարկությամբ ՀՀ ԳԱՍ ակադեմիկոս-քարտուղար ընտրվեց ԳԱՍ թղթակից անդամ Արամ ՀԱՅԻՆՅԱՆԸ:

Նորաստեղծ Քիմիական և երկրի մասին գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար ընտրվեց ԳԱՍ թղթակից անդամ Արամ ՀԱՅԻՆՅԱՆԸ:

ՀՀ ԳԱՍ նախագահության անդամ ընտրվեց Երևանի պետական համալսարանի ռեկտոր, ԳԱՍ թղթակից անդամ Արամ ՍԻՄՈՆՅԱՆԸ:

Հարգելի՛ ներկաներ, մեր ժողովին մասնակցում են ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահ պարոն Թորոսյանը, վարչապետ պարոն Սարգսյանը, Կրթության և գիտության նախարար պարոն Մկրտչյանը, Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնի դիվանապետ Արշակ սրբազան Խաչատրյանը, Ազգային ժողովի հանձնաժողովի նախագահ տիկին Հակոբյանը, ՀՀ նախագահի խորհրդական պարոն Երիցյանը, բուհերի ռեկտորներ, նախարարներ, փոխնախարարներ:

Հարգելի՛ գործընկերներ, հաշվետու տարում մեր երկիրը, Գիտությունների ազգային ակադեմիան ունեցել են կորուստներ: Անժամանակ մեզանից հեռացավ հանրապետության վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանը, մեր ակադեմիայի անդամներ Սիլվա Կապուտիկյանը, Գեորգի Տեր-Ստեփանյանը, Բենիամին Աբրահամյանը, Շարքո Մոյսանը: Խնդրում եմ նրանց հիշատակը հարգել մեկ րոպե լուռությամբ:

Հարգելի ներկաներ, համաձայն կանոնադրությանը և պահպանելով տասնամյակների ընթացքում ստեղծված ավանդույթը՝ Գիտությունների ակադեմիան իր տարեկան ժողովին է ներկայացնում 2006 թ. հաշվետվությունը՝ գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքների մասին: Ձեկուցման սկզբում կցանկանայի ներկայացնել մի քանի վիճակագրական տվյալներ, որոնք, ըստ իս, ամենաընդհանուր ձևով պատկերացում են տալիս վերջին 3 տարիների ընթացքում Գիտությունների ակադեմիայի ստացած արդյունքների մասին: Կարծում եմ, որ այդ տվյալները հետաքրքիր կլինեն բոլորի համար, նաև նրանց,

աղյուսակ 1

ՀՀ ԳԱՍ գիտական կազմակերպությունների կողմից 2003-2006 թթ. կատարված արտասահմանյան իրապարակումների և ստացված դրամաշնորհների և կնքված պայմանագրային աշխատանքների ընդհանուր քանակը

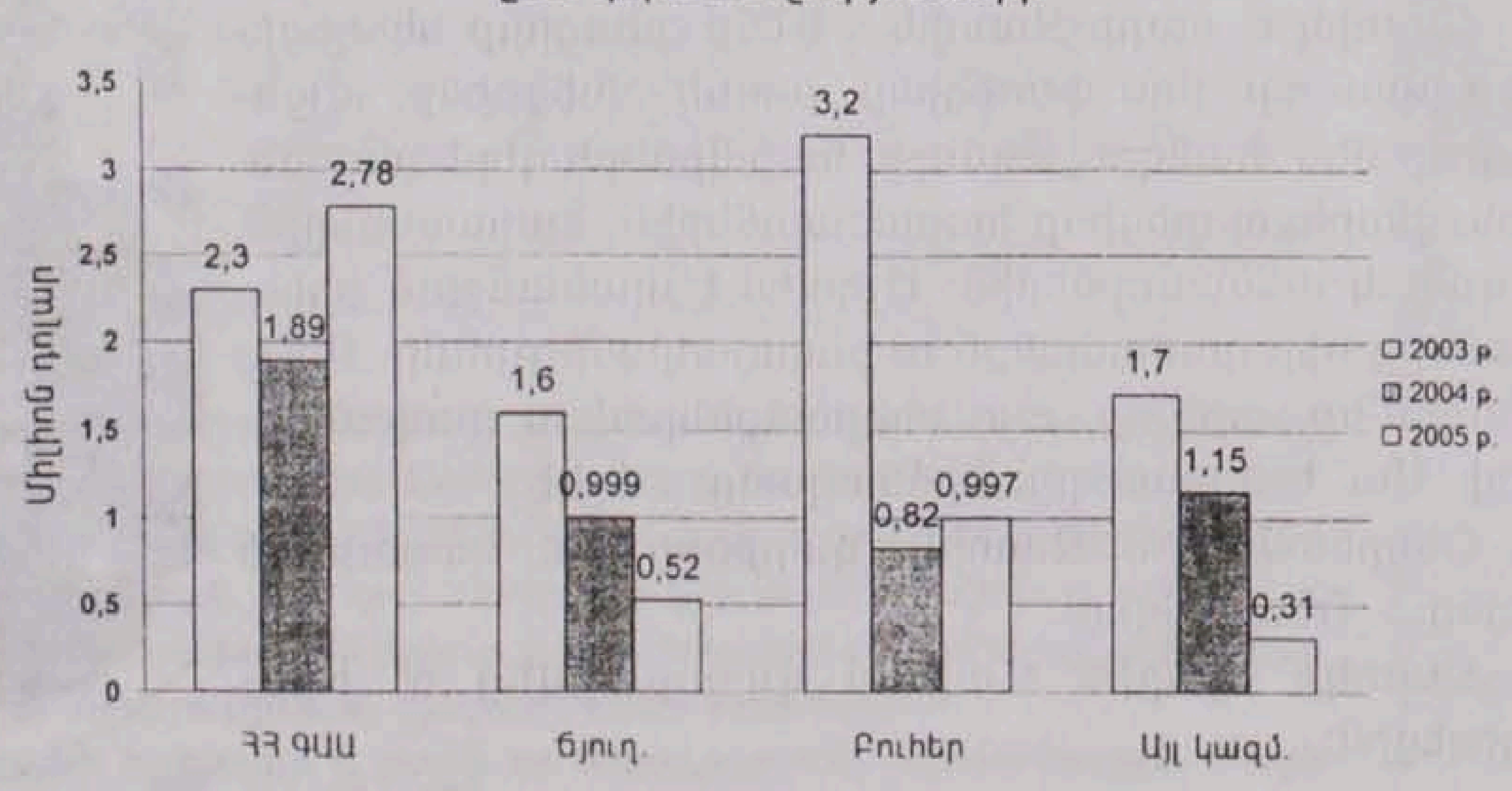
Ըստ տարիների	Արտասահմանյան իրապարակումների թիվը	Դրամաշնորհների ընդհանուր քանակը	Դրամաշնորհների ընդհանուր գումարը ԱՄՆ դոլարներով	Պայմանագրային աշխատանքների ընդհանուր գումարը ԱՄՆ դոլարներով
2003 թ.	15 գիրք 766 հոդված	18	2 311 251	1 000 000
2004 թ.	12 գիրք 798 հոդված	17	1 889 350	1 200 000
2005 թ.	15 գիրք 823 հոդված	16	2 627 849	377 595
2006 թ.	15 գիրք 755 հոդված	15	1 460 041	500 000
Ընդամենը	15 գիրք 3142 հոդված	66	8 288 491	3 077 595

ուվքեր չեն տեսնում կամ չեն ցանկանում տեսնել այդ արդյունքները:

Այս աղյուսակի արաջին սյունակում, դուք տեսնում եք վերջին 3-4 տարիներին (2003-2006 թթ.) Գիտությունների ազգային ակադեմիայի համակարգի ինստիտուտների արտասահմանյան իրապարակումների թիվը և դրամաշնորհների ընդհանուր քանակը: Նախավերջին սյունակում տրված են դրամաշնորհներից ստացված գումարները ԱՄՆ դոլարներով, իսկ վերջին սյունակը ցույց է տալիս այն պայմանագրային աշխատանքների ծավալները, որոնք, ըստ էության, գիտական արդյունքների ներդրումն են տարբեր ճյուղերում: Ավելացնեմք, որ թվային իմաստով ամենամեծ դրամաշնորհը, որը վերջին 10 տարիների ընթացքում գործում է Հայաստանում, ստացվել է Միջազգային գիտատեխնիկական կենտրոնի միջոցով: Վերջին 10 տարիների ընթացքում ներկայացված է եղել 120 հայտ՝ որից 40-ը ստացել է Գիտությունների ակադեմիան՝ 10 միլիոն ԱՄՆ դոլար ընդհանուր գումարով, իսկ բոլոր գրանտների

աղյուսակ 2

Դրամաշնորհների դիմամիկան (2003-2005 թթ.) ըստ գերատեսչությունների

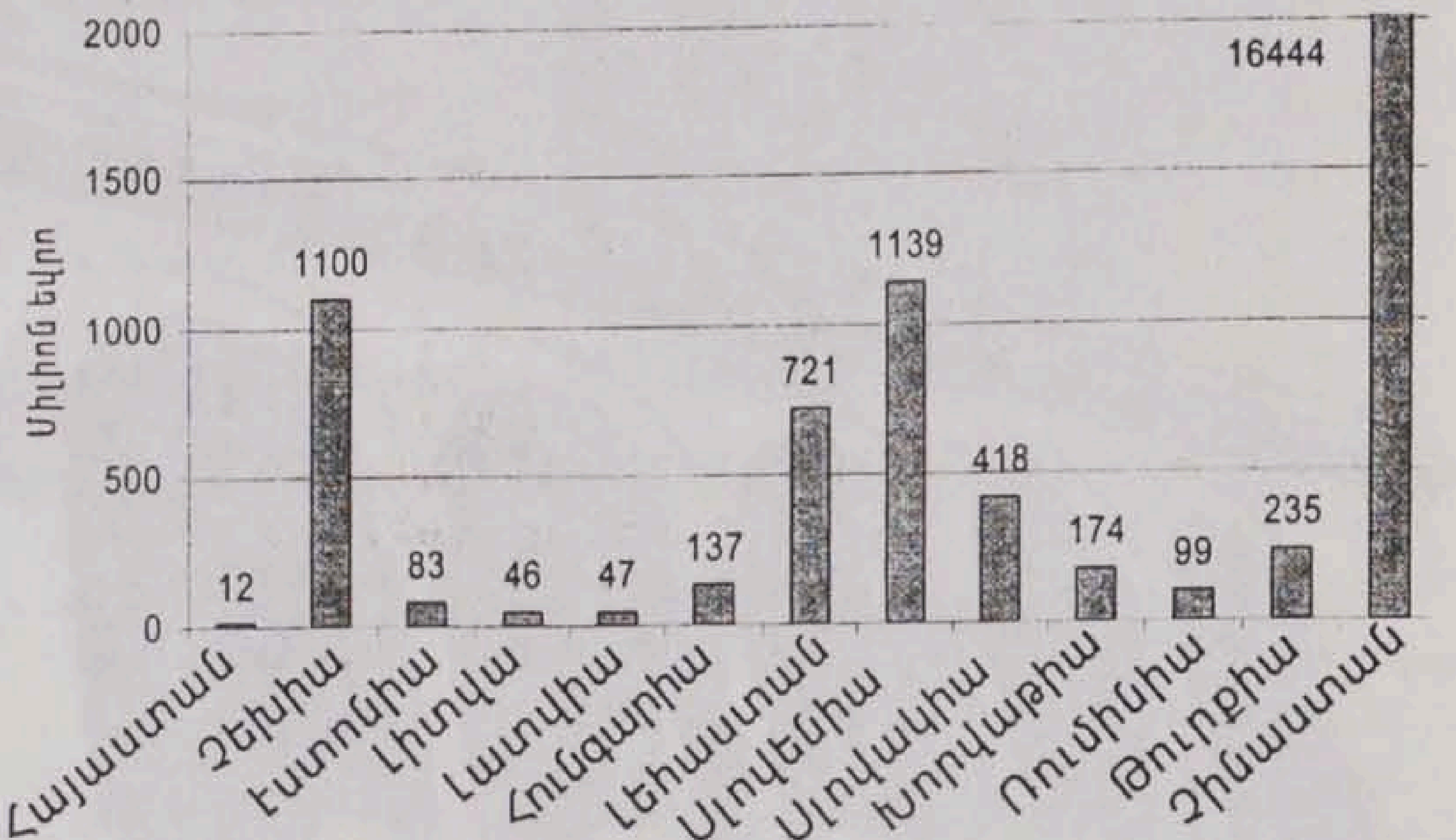

ընդհանուր գումարը կազմել է 30 միլիոն ԱՄՆ դոլար, այսինքն՝ ամբողջ գրանտների ընդհանուր թվի մեկ երրորդը:

Երկրորդ աղյուսակում ներկայացված են ընդհանրապես բոլոր

աղյուսակ 3

Գիտության ֆինանսավորման ծավալները մի շարք անցումային երկրներում

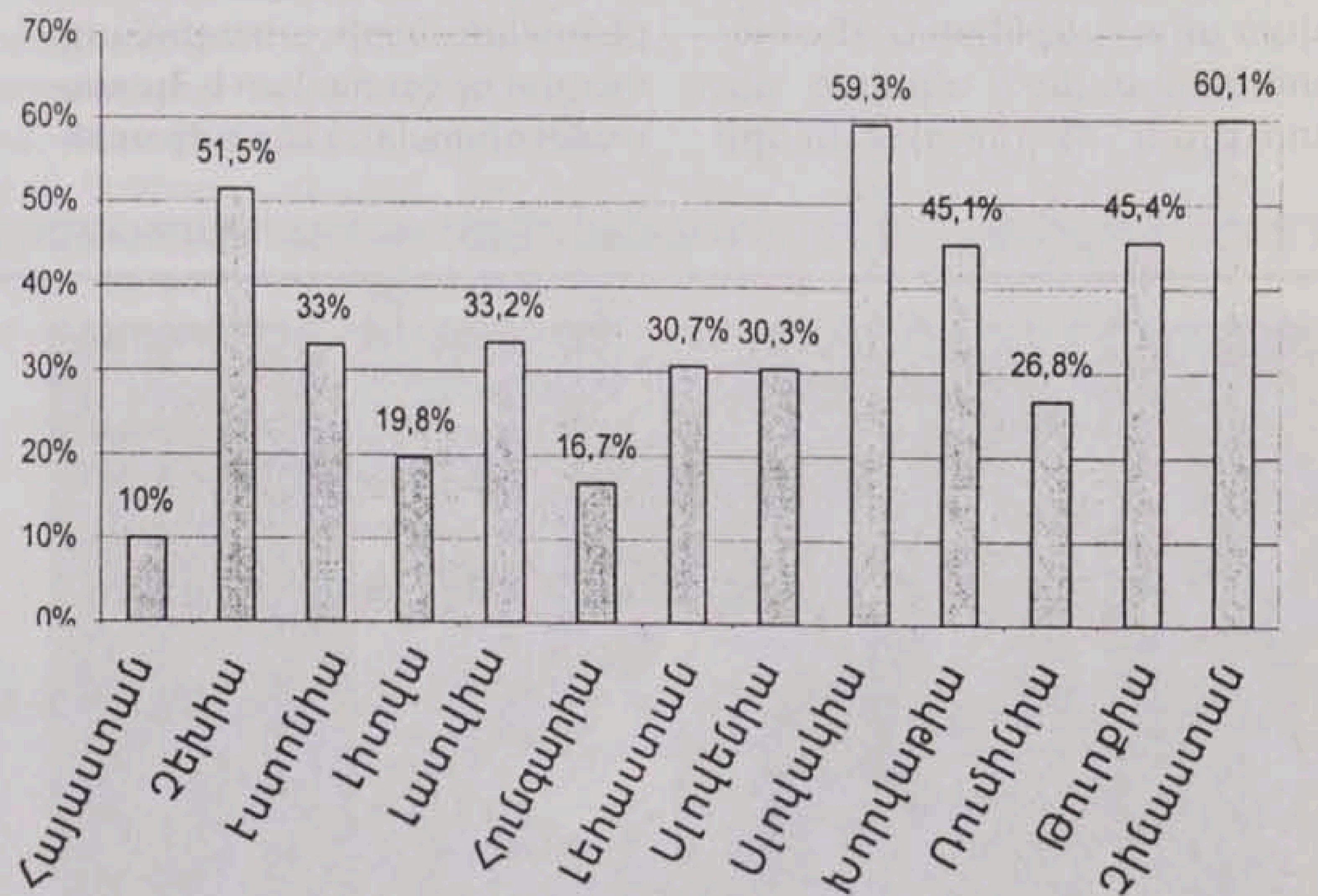

տիպի դրամաշնորհները, որոնք ստացվել են հանրապետությունում, այդ թվում՝ Գիտությունների ազգային ակադեմիայում:

3-րդ աղյուսակում բերված են գիտության ֆինանսավորման ծավալները մի շարք անցումային երկրներում: Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ ֆինանսավորումը 12 մլն Եվրո է: Կուգեի հատկապես շեշտել Էստոնիային, որի բնակչության թիվը, կարծեմ, Հայաստանի բնակչության թվի կեսն է: Այս հանրապետությունը, փաստորեն, գիտությանը հատկացնում է 83 մլն Եվրոյի չափով

աղյուսակ 4

Բիզնեսի բաժինը ֆինանսավորման մեջ

ֆինանսավորում: Ինչպես երևում է աղյուսակից, այն երկրները, որոնք զարգացած տնտեսություն ունեն, նրանց բիզնեսից և ներդրումներից եկած միջոցները անհամեմատ շատ են: Օրինակ, շատ արագ զարգացող երկրում՝ Զինաստանում, այդ թիվը 60 տոկոս է, Սլովակիայում՝ 59 տոկոս: Այս աղյուսակում չկա, օրինակ, Ֆինլանդիան, որը գիտությանը հատկացնում է 5 միլիարդ դոլար, որի 70 տոկոսը գալիս է բիզնեսից: Իսկ այն երկրները, որոնք անցումային շրջանը դեռևս լիարժեքորեն չեն անցել և որոնց տնտեսությունը բարձր մակարդակի վրա չէ, գիտության ֆինանսավորման համար տնտեսությունից եկած բաժինը համեմատաբար ցածր է: Օրինակ՝ Հունգարիան 16 տոկոս է, Լիտվան 19 տոկոս, Ռումինիան 26 տոկոս: Մեզ մոտ այն կազմում է 10 տոկոս: Այն գալիս է ոչ թե բիզնեսից, այլ պայմանագրային աշխատանքներից: Դրանք ոչ թե Հայաստանի տնտեսությունից, այլ արտասահմանյան երկրներից եկած ֆինանսներ են: Հետևաբար, մեր խնդիրներից մեկը պետք է հանդիսանա մեր գիտության արդյունքները մեր տնտեսության մեջ ներդնելը, որովհետև միայն դա է ֆինանսական ամենակարևոր և հիմնական արդյունքներից մեկը, որը կարող է մոտակա տարիներին հնարավորություն տալ ապահովելու գիտության ֆինանսավորումը նվազագույն չափերով: Մպասել, թե պետական բյուջեից մենք շուտափույթ մի քանի անգամ շատ կա-

➤ 3

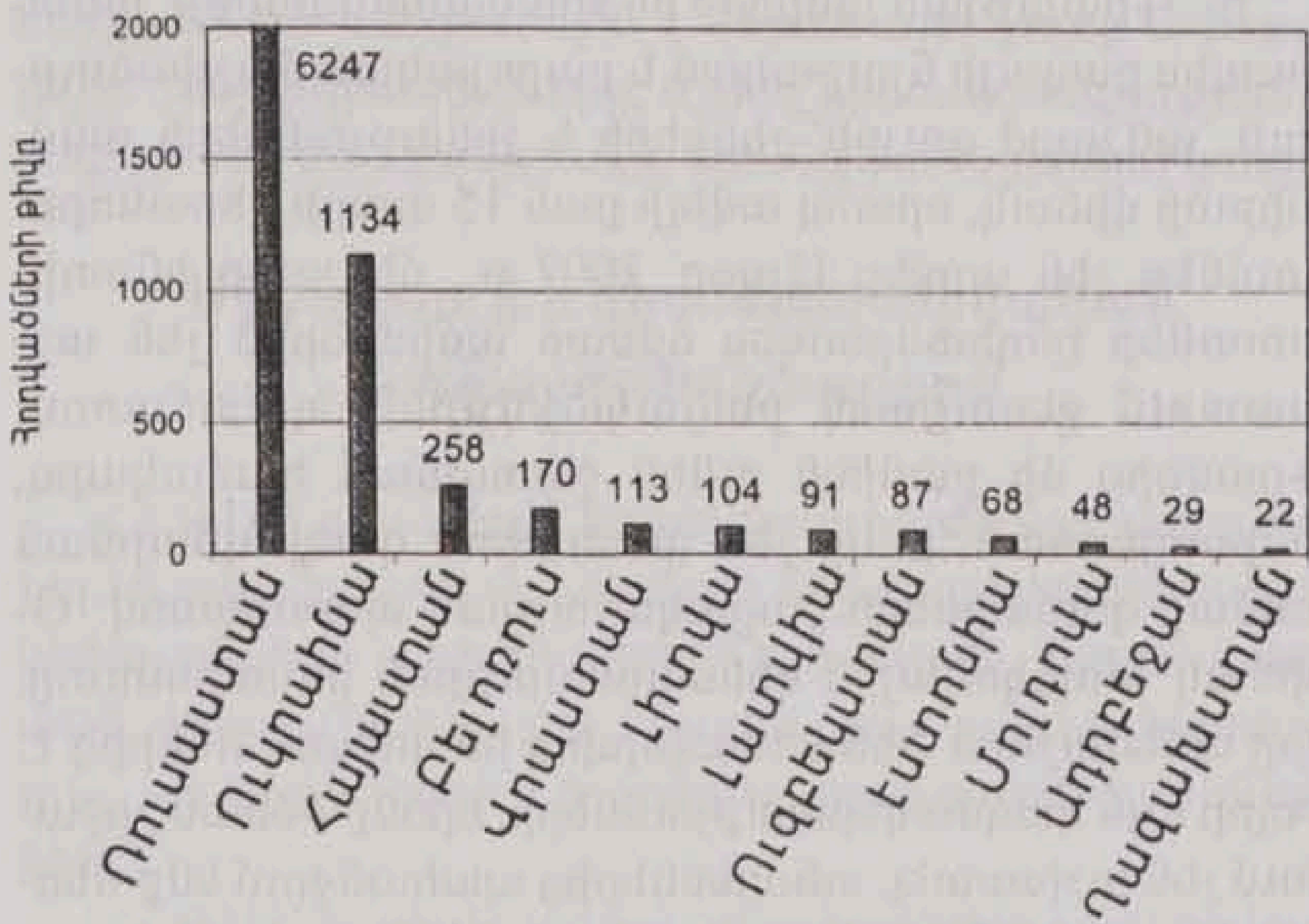
ՀՀ ԳԱՍ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

ԲԱՐԵՓՈՒՍՈՒՄՆԵՐԻ ՃԱՆԱԴԱՐՀԻՆ

2

աղյուսակ 5

Ֆիզիկայի բնագավառում աշխարհի ամենահեղինակավոր 8 ամսագրերում 2000-2006 թթ. տպված հոդվածների թիվը

րող ենք ստանալ ֆինանսավորում, չնայած այդ հարցը գիտության հայեցակարգում նշված է, հնարավոր չէ: Չնայած Գիտությունների ակադեմիայի հիմնական խնդիրը հիմնարար գիտությունները զարգացնելն է, սակայն հայտնի է, որ նման մշակումները ավելի արժեքավորվում են, երբ ստացված արդյունքները կիրառություն են գտնում կյանքի տարբեր ոլորտներում: Բերեն մաս որոշ կադրային տվյալներ:

Առ 1-ը հունվարի 1991 թ. ակադեմիայի համակարգում աշխատել են 8 633 հոգի, գիտաշխատողներ՝ 3 040, որոնցից գիտության դոկտորներ՝ 272, գիտության թեկնածուներ՝ 1405: Առ 1-ը հունվարի 2007 թ. մեր աշխատողների ընդհանուր թիվը կազմում է 3731, այսինքն՝ երկու անգամ ավելի պակաս: Գիտաշխատողների թիվը կազմում է 2171, որոնցից գիտության դոկտորներ՝ 330, գիտության թեկնածուներ՝ 1019:

Կցանկանայի ևս մեկ գրտական ճյուղի վերաբերյալ համեմատություններ անել է դրանով ավարտել իմ ելույթի այս մասը: Աղյուսակում բերված է ֆիզիկայի բնագավառում աշխարհի ամենահեղինակավոր 8 ամսագրերում 2000-2006 թթ. տպագրված հոդվածների թիվը: Դրանով ենք որոշում մեր գիտության մակարդակը: ԱՊՀ երկրների համար բերված տվյալների համաձայն, ինչպես տեսնում ենք, առաջին տեղում Ռուսաստանն է՝ 6247, հաջորդը Ուկրահիման է՝ 1137, իսկ երրորդը Հայաստանն է՝ 258: Հայտնի է, որ Վրաստանում ընդհանուր գիտության հատկացումները 4 անգամ, իսկ Ադրբեջանում 8 անգամ ավելի են, քան Հայաստանում:

Անդրադառնալով կիրառական խնդիրներին, ուզում են ասել հետևյալը. անցած տարվա ընթացքում ՀՀ նախագահի կարգադրությամբ ստեղծված գերատեսչական հանձնաժողովը մշակեց Հայաստանում գիտության զարգացման հայեցակարգ, որտեղ որպես գիտության կարևորագույն խնդիր հիմնավորված է գիտելիքի վրա հիմնված տնտեսության զարգացումը: Այդ տրամաբանությամբ ՀՀ ԳԱՍ նախագահությունը նպատակահարմար գտավ այս տարեկան ժողովում ուշադրություն դարձնել մեր կառույցներում ստացված կիրառական բնույթի գիտական արդյունքներին, որոնք կարող են թիչ թե շատ արագորեն ներդրվել մեր տնտեսության տարբեր ճյուղերում: Իհարկե, ես ուզում եմ մախոթք ասել, որ մեր հիմնական գործունեությունը հիմնարար հետազոտություններ կատարելն է, և այդ ուղղությամբ հաշվետու տարում ստացվել են բավականաչափ լուրջ արդյունքներ, որոնք երկու տարբերակով՝ հակիրճ և մանրամասն, ներկայացված են հաշվետվության մեջ: Այժմ կցանկանայի նշել տարբեր ինստիտուտներում ստացված այն կիրառական արդյունքների մասին, որոնք կարող են նշանակություն ունենալ և կիրառվել մեր և այլ երկրների տնտեսության մեջ:

Մեխանիկայի ինստիտուտ. Առաջարկվում է սողանքային լանջերի կայունությունը սեյսմիկ ազդեցությունների դեպքում որոշելու նոր եղանակ, ըստ որի՝ նրանց կայունության հաշվարկը իրականացվում է ոչ թե տվյալ սեյսմիկ գոտում գործող սեյսմիկ տատանումների արագացումների հաշվառումով, այլ այդ արագացումների ազդեցության դեպքում որոշված գետնահողերի ամրության մեծություններով:

Ինֆորմատիկայի և ավտոմատացման պրոբլեմներ

րի ինստիտուտ. Ստեղծվել է ծրագրային համակարգ՝ աղճատված պատկերների՝ հատվածավորման առաջարկված եղանակով վերլուծության և վերականգման համար: Կատարվել են աշխատանքներ Մատենադարանում պահվող որոշ աղճատված պատկերների վերականգման համար: Ստացված արդյունքները ցուցադրվել են Digit Tech միջազգային ցուցահանդեսում (Երևան 2006):

Ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտ. Ինստիտուտում երկար տարիների ընթացքում կատարվում են բարձր մակարդակի հիմնարար գիտական ուսումնասիրություններ՝ բյուրեղների հատկությունների, նրանց ֆիզիկական և հիմնական հատկությունների բարելավման ուղղությամբ: Ուղղմելի կլիներ այդ ուսումնասիրությունների արդյունքում ունենալ բյուրեղներ՝ պրակտիկ կիրառությունների համար:

Ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտ. Դեցիմետրական և սանտիմետրական ալիքի երկարության տիրույթներում մշակվել և ստեղծվել են մեկ կիրվատ հզորության իմպուլսային տրանզիստորային ուժեղարարներ, որոնք փոխարինել են ավանդական էլետրոնային ուժեղարարները՝ տարբեր նշանակության համակարգերում:

Ա. Նալբանդյանի անվ. քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտ. Մշակվել են այրման ռեժիմում նիկելի ու կոբալտի փոշիների ստացման տեխնոլոգիաներ: Ստացված փոշիները փորձարկվում են Երևանի «Ալմաստ» ՓԲԸ-ում:

Մ. Մանվելյանի անվ. ընդհանուր և անօրգանական քիմիայի ինստիտուտ. Ստացվել են կիսահաղորդիչ ԻԿ տիրույթում թափանցիկ և բարձրաբեկող նոր բաղադրության ապակիներ, թափանցիկ ֆոտոսիտալներ՝ զգայուն ուլտրամանուշակագույն ճառագայթների նկատմամբ:

Մոլեկուլի կառույցի ուսումնասիրության կենտրոն. Լ-նիտրոարգինինի նոր բյուրեղային տարատեսակը, նրա ստացման եղանակը: Նրա միաբյուրեղի աճեցման հատուկ եղանակը արտոնագրվել է և ներկայացվել է միջազգային հայտ՝ արտերկրում արտոնագրելու համար:

Կենդանաբանության ինստիտուտ. Կիրառվել և ներդրվել է կարտոֆիլի մեմատոդի դեմ պայքարի ինտեգրացված մեթոդ՝ «Բագուդին» և «Պրեստիժ» պրեպարատների օգտագործմամբ:

Միկրոբիոլոգիայի ինստիտուտ. Հայ-ֆրանսիական համագործակցության ծրագրով «Նիտրազինի» փորձնական քանակները ուղարկվել են Ֆրանսիա /Իժոն/ եգիպտացորենին, արևածաղկի և հլածուկի վրա փորձարկելու և արտոնագիր ստանալու նպատակով:

Մանրէների ավանդադրման հանրապետական կենտրոն. Սանկտ-Պետերբուրգի տեխնոլոգիական ինստիտուտի հետ մշակվել են օսլա պարունակող նյութերի վերամշակումից սննդային կաթնաթթու ստանալու տեխնոլոգիական պրոցեսը և բիզնես-պլանի ելակետային տվյալները:

Հ.Օրբելու անվ. ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտ. Մշակվել է պատրաստուկ, որը կարող է կիրառվել դաշտային պայմաններում գյուրգայի խայթելու դեպքում: Պատրաստուկը 4-5 անգամ թուլացնում է թույնի ազդեցությունը:

Հ. Մնջոյանի անվ. նուրբ օրգանական քիմիայի ինստիտուտ. Մշակվել և ներդրվել է «Դիսիլինի» մի շարք այլ դեղամիջոցների և լաբորատոր սինթեզներում օգտագործվող ռեակտիվ՝ մեթիլյոդիտի արտադրական ռեզեպենտը: Մշակված է քիամիքրոմիդի հիդրոլիզի ստացման քիմիական եղանակը:

Հր. Բունիաթյանի անվ. կենսաքիմիայի ինստիտուտ. Հաջողվել է անջատել պոլիպեպտիդային բնույթի նոր ներդրողներին մի խումբ, որոնք համարվում են պոտենցիալ հզոր գործոններ սիբիրիայի քուժման և կանխարգելման համար:

Երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտ. Ստացվել են 6 նոր տեսակի պոլիմերահանքային համակարգեր, որոնք վորձարկվում են: Հակաֆիլտրացիոն պատնեշների ստեղծման համար մշակվել է ավազատեսակների օգտագործման նոր տեխնոլոգիա: Այդ նպատակով սինթեզվել և ստացվել են պոլիմերահանքային կոմպոզիտների տարատեսակներ:

Պետք է ասեմ, որ մյուս ինստիտուտներում էլ կան

պրակտիկ կիրառության համար որոշակի արդյունքներ, որոնք այս գեղեցիկ մեջ տեղ չեն գտել:

Հարգելի գործընկերներ, Գիտությունների ակադեմիայի կարևորագույն խնդիրներից մեկը հայագիտությունն է: Այս ասպարեզում ունենք որոշակի հաջողություններ:

Հաշվետու տարում հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ինստիտուտները հրատարակել են մի շարք արժեքավոր ուսումնասիրություններ:

Պատմության ինստիտուտը հրատարակել է «Հայ պարբերական մամուլի պատմություն /18-19 դդ./» ընդհանրացնող աշխատության առաջին հատորը, որում ընդգրկված է ինչպես Արևելյան և Արևմտյան Հայաստանի, այնպես էլ հայկական գաղթավայրերի մամուլի պատմությունը:

Արևելագիտության ինստիտուտը հրատարակել է «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ» մատենաշարի 25-րդ պրակը և Ն. Հ. Հովհաննիսյանի «Արաբական երկրների պատմության» 3-րդ հատորը:

Լույս է տեսել Գ. Պողոսյանի «Հայ հասարակությունը 21-րդ դարակայքին» մենագրությունը, որում տրվում է մեր օրերում Հայաստանում ընթացող վերափոխումների սոցիալական և քաղաքական արդյունքների ակադեմիական վերլուծությունը:

Մ. Քոբանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտը հրատարակել է Հ. Ավագյանի «Հայաստանի հանքային ջրերը» աշխատությունը, որում ցույց է տրվել, որ հանքային ջրերում կան այնպիսի տարրեր, որոնց կորուզումը արդյունավետ կարող է լինել:

Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտը հրատարակել է Ս. Հարությունյանի «Հայ հնայական ժողովրդական աղոթքներ» և արտասահմանում անցվեթեմով Լ. Աբրահամյանի «Հայկական ինքնությունը փոփոխվող աշխարհում» մենագրությունները:

Մ. Աբեղյանի անվ. գրականության ինստիտուտը հրատարակել է «Հայ վեպի պատմություն» կոլեկտիվ ուսումնասիրությունը, իսկ Հ. Աճառյանի անվ. լեզվի ինստիտուտը՝ բառարանագրության վերաբերյալ 2 աշխատություն:

Արվեստի ինստիտուտը ձեռնարկել է «Հայ արվեստի հարցեր» մատենաշարը, որի անդրանիկ հատորը լույս է տեսել հաշվետու տարում:

Հայագիտության բնագավառում խիստ կարևորվում է պետական պատվերների կատարումը: «Հայ ժողովրդի պատմություն» քառահատորյակը պետք է ավարտվեր հաշվետու տարում, սակայն դա տեղի չունեցավ: Հանրապետության կարող ուժերի միջոցով իրականացվող մեր ժողովրդի ամբողջական պատմության նորովի ներկայացումը հույժ կարևոր է և անհրաժեշտ է գիտական-ակադեմիական բարձր մակարդակով այն ավարտել այս տարի: Նույնը պետք է ասել Արևելագիտության ինստիտուտին համեմարելի «Հայաստանի հարակից երկրների պատմություն» բազմահատոր աշխատության մասին:

Շարունակվել են աշխատանքները բաժանմունքի ինստիտուտների տարբեր ուղղություններով ծրագրված թեմաների կատարման ուղղությամբ:

Այժմ թույլ տվեք անցնել գիտականակերպական գործունեությանը:

2006 թ. մայիսին տեղի ունեցան Ակադեմիայի նախագահության ընտրություններ: Ընդհանուր առմամբ մինչ այդ գոյություն ունեցող համակարգը չէր ծառայում իր հիմնական խնդրին՝ գիտականակերպական հարցերի լուծմանը գիտական բաժանմունքներում: Պետք է ասել, որ շատերը չեն պատկերացնում Գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահության դերը. եթե մեկ նախադասությամբ ասվի՝ Գիտությունների ակադեմիան իրականացնում է գիտության ասպարեզում քաղաքականության մշակում: Գիտությունների ակադեմիան է, որ իր հզոր մասնագիտական պոտենցիալով կարողանում է որոշել, թե որոնք են այն գիտական ուղղությունները, որ պետք է զարգանան, որոնք են այն արդյունքները, որ պետք է ստացվեն: Նախագահության չափազանց մեծ թվով կազմը չէր նպաստում խնդիրների լուծմանը: Բաժանմունքները մասնագիտական առումով չէին նպաստում առողջ գիտական մրցույթի ստեղծմանը և, հետևաբար, գիտական խնդիրների քննարկմանը: Բազմիցս խոսվել է այն

ՀՀ ՊԱՍՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

ԲԱՐԵՓՈՒՏՈՒՄՆԵՐԻ ՃԱՆԱԴԱՐՀԻՆ

մասին, որ ակադեմիական հանրությունը չի մասնակցում նրա վարչական կազմի ձևավորմանը: Այստեղ պահանջվում են որոշակի օրենսդրական լուծումներ, մասնավորապես փոփոխություններ «Գիտության և գիտական քաղաքականության մասին» ՀՀ օրենքում, ԳԱԱ կանոնադրության մեջ: Պետք է ասել, որ մենք պատրաստ էինք կատարելու կանոնադրական փոփոխություններ մեր կանոնադրության մեջ, բայց քանի որ սպասվում են փոփոխություններ Օրենքի մեջ և այլ օրենսդրական նախաձեռնություններ՝ կապված հայեցակարգի մեջ արտահայտված դրույթների հետ, ապա իմաստ չունենում էին կատարելու փոփոխությունները: Հուսով ենք, որ այդ օրենսդրական փոփոխություններն անելուց հետո մենք անմիջապես մեր կանոնադրության մեջ կկատարենք համապատասխան փոփոխություններ: Այս ամենը համահունչ է այն բարեփոխումներին, որոնք անհրաժեշտ էին իրականացնել ամբողջ համակարգում: Առաջին հերթին կրճատվեց փոխնախագահների թիվը՝ մնալով մեկը, էապես կրճատվեց նախագահության կազմը՝ բողոքվելով միայն 10 անգամ: Նորովի վերակառուցվում են բաժանմունքները: Ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների բաժանմունքը տրոհվեց ֆիզիկայի և աստղաֆիզիկայի բաժանմունքի, մաթեմատիկայի, մեխանիկայի և ինֆորմատիկայի բաժանմունքի: Տրոհվել է նաև բնական գիտությունների բաժանմունքը՝ Զիմիական և Երկրի մասին բաժանմունքի և Բնական գիտությունների բաժանմունքի: Վերանայվեց նախագահության ապարատի կառուցվածքը՝ համալրվելով նոր, խիստ անհրաժեշտ բաժիններով՝ ինովացիոն և միջազգային դրամաշնորհների ստորաբաժանումներով: Ընդհանուր առմամբ ապարատի կազմը կրճատվեց մոտ 20%-ով:

Ակադեմիայի համար ծանր խնդիր էր ՊՈԱԿ-ի մասին օրենքի պահանջների իրականացումը ինստիտուտների այն տնօրենների նկատմամբ, որոնց տարիքը 65-ից բարձր է: Այս դրույթը շատ անգամ էր քննարկվել, սակայն օրենքի պահանջը պետք է կատարվեր: Այսպիսով, մեզանից պահանջվում էր ընտրել 23 ինստիտուտների տնօրեններ: Պետք է ասել, որ այս ծանր խնդրի լուծումը կազմակերպվեց օրենքի տառին համապատասխան: Եղան դժվարին դեպքեր, երբ թափուր տեղի համար հավակնում էին մեկից ավելի թեկնածուներ: Ընտրությունները կատարվեցին բազմաստիճան քննարկումներից հետո: Պետք է ասել, որ փարատվեցին այն կասկածները, թե չի հաջողվի կատարել լիարժեք փոխարինում վաստակաշատ, մեծ փորձ ունեցող նախկին տնօրեններին: Այսօր կարող ենք փաստել, որ այդ դժվարին խնդիրը լուծվել է հաջողությամբ, և նոր տնօրենները բանիմաց, կոլեկտիվներում հարգանք վայելող հանրահայտ գիտնականներ են: Հուսով ենք, որ նրանք հաջողությամբ կշարունակեն ներկայացնել մեր ինստիտուտները հանրապետության և միջազգային գիտական շրջանակներում: Նախկին տնօրենները, որպես կանոն, նշանակվել են ներկայիս տնօրենների խորհրդակցության և հուսով ենք, որ իրենց ունեցած հարուստ փորձով կաջակցեն նորընտիր տնօրեններին: Միաժամանակ, ավստոսանքով պետք է նշեմ, որ կան դեպքեր, երբ նշված համագործակցությունը չի ստացվում: Կարծում եմ, որ երկար տարիների ընթացքում ստեղծված կոլեկտիվների շահերը ավելի բարձր կդասվեն անձնական նեղ շահերից:

Հաշվետու տարում անցկացվեցին Ակադեմիայի թղթակից անդամների ընտրություններ (նախորդ ընտրությունները տեղի էին ունեցել 2000 թ.), որի արդյունքով Ակադեմիան համալրվեց 36 նոր թղթակից անդամով: Առաջին անգամ ընտրությունները անցան տարիքային տարբերակված ձևով՝ մինչև 51 տարեկան և 51-ից բարձր: Հայտարարված 38 տեղերի թիվը և մասնագիտությունների ցանկը առաջադրվել էին բաժանմունքների կողմից՝ հաշվի առնելով համապատասխան բնագավառում գործող գիտության դոկտորների թիվը, տարիքը և տվյալ ոլորտի մասնագետների ակտիվության անդամների թիվը: Քվեարկության արդյունքներով 2 տեղի համար՝ օրգանական քիմիա և ինֆորմատիկա մասնագիտություններով, ընտրություն չկատարվեց: Ընտրված բոլոր 36 թղթակից անդամները արժանի, հանրահայտ գիտնականներ են: Ընդհանուր առմամբ ընտրություններին մասնակցելու հայտ էին ներկայացրել 129 թեկնածուներ: Պետք է նշել, նրանց մոտ 80-90% արժանի,

շատ բարձր մակարդակի գիտնականներ էին և 38 տեղերի պայմաններում շատ արժանավորներ պետք է մրցույթից դուրս մնային:

Մամուլում և այլ միջոցներով ընտրությունների արդյունքների վերաբերյալ արտահայտվեցին որոշ դժգոհություններ: Պետք է ասել, որ ամեն մի ընտրության տրամաբանությունն է այդպիսին, կարող են ասել այն, որը ամեն ընտրությունից առաջ ասում էր մեր ուսուցիչը՝ Վիկտոր Համբարձումյանը. «Մեր բոլոր ընտրվածները շատ արժանի գիտնականներ են, բայց ավստոս, որ կային արժանիներ, որոնք չընտրվեցին»:

Գիտության ընդհանուր ծանր վիճակի պայմաններում բարեփոխումների և այլ միջոցառումների հիմքում պետք է ընկած լինի մեր ողջ ներուժի արդյունավետ օգտագործումը: Անցած երկու տասնամյակների ընթացքում չի քննարկվել գիտական ուղղությունների հարցը՝ նպատակ ունենալով հրաժարվել բազմաթեմայնությունից և հետազոտությունները կատարել կարևորագույն ուղղություններով: Անցած երկու տասնամյակների ընթացքում էապես նվազել է գիտության ֆինանսավորումը, աղքատացել է հետազոտությունների բազան, կրճատվել է հետազոտողների թիվը, տեղի է ունեցել մասնագետների արտահոսք: Այս պայմաններում նշված ժամանակահատվածում համակարգի հետազոտական միավորների թիվը փոքրանալու փոխարեն մեծացել է 10-ով: Բնական է, որ անհրաժեշտ էր նախ մանրամասն ուսումնասիրել համակարգի առկա վիճակը՝ գիտական, նյութա-տեխնիկական բազան և կարգադրված ապահովվածությունը, այնուհետև կատարել թվաքանակի օպտիմալացում: Այդ գործընթացը տևեց մոտ 2 տարի և վերջապես, կառավարության որոշմամբ որոշ օղակներ վերացվեցին կամ միավորվեցին, իսկ մնացի գիտական ուղղություններ ունեցող մի քանի ինստիտուտների հենքի վրա ստեղծվեցին գիտական կենտրոններ: Կենտրոններում ուժերի վերադրման շնորհիվ որոշակի ուղղություններով կարգադրան հիմնարար և կիրառական հետազոտություններ: Մեր կազմակերպություններում կան բազմաթիվ կիրառական նշանակության մշակումներ, որոնք կարող են ներդրվել տարբեր բնագավառներում: Ինստիտուտներում ուսումնասիրություններ են կատարվում նաև այդ ուղղությամբ: Կան նախնական պայմանավորվածություն մի շարք նախարարությունների հետ՝ կազմակերպել Ակադեմիայի նախագահության և նրանց միջև հանդիպումներ՝ նվիրված գիտական արդյունքների ներդրման քննարկմանը: Նկատի ունենալով, որ մեր ներքին շուկան շատ փոքր է, մեր մշակումների մեծ մասը պետք է կողմնորոշված լինի դեպի արտաքին շուկա: Արտաքին շուկայում արդյունքը վաճառելու նպատակով անհրաժեշտ է ունենալ արտոնագրեր արտաքին շուկայում: Արտոնագրերի ստացումը և շուկայում պահելը պահանջում են լրացուցիչ միջոցներ: Օրինակ՝ եվրոպական պատենտային գործակալության կողմից տրված արտոնագիրը ձևակերպելու համար անհրաժեշտ կլինի առնվազն 10-20 հազար ԱՄՆ դոլար, իսկ շուկայում մինչև 5 տարի պահելու համար՝ տարեկան 2-3 հազար ԱՄՆ դոլար: Բնական է, որ այսօր մենք չունենք այդ միջոցները և այդ պատճառով ունենք քիչ թվով արտոնագրեր և վաճառված արտոնագրեր: Խնդրի լուծումներից մեկն այն է, որ, եթե պետությունը հատկացնել գումարները այդ նպատակով, հեղինակները կարող էին կնքել պայմանագիր՝ ապագայում այդ գումարները վերադարձնելու պայմանով:

Հարգելի՛ գործընկերներ, բարեփոխումների ընթացքը շարունակելու և մեր համակարգի գիտահետազոտական հիմնարկներում իրական պատկերը պարզելու նպատակով բաժանմունքների կողմից մշակվեց մի հարցաշար, որը ներառում էր գիտական հիմնարկի գործունեության բոլոր կողմերը: Հարցաշարը տրամադրվեց ինստիտուտների տնօրեններին: Ներկայացված տեղեկանքը պետք է տար կազմակերպության ամբողջ պատկերը: Այնուհետև նախագահությունը, որպես կանոն, ներգրավված էին ԳԱԱ համակարգից դուրս կազմակերպություններում և ակադեմիայի համակարգում աշխատող ԳԱԱ անդամներ: Այդ աշխատանքը արդեն ավարտվել է, և ունենք առաջին արդյունքները:

Ընդհանուր վիճակը բնութագրվում է.

ա/ Թերֆինանսավորմամբ. եթե մեր հանրապետության ամբողջ գիտության ֆինանսավորումը համեմատենք մեր մասն անցումային շրջան ապրող երկրների հետ, ապա պարզվում է, որ մենք ամենաքիչ ֆինանսավորվող երկիրն ենք:

բ/ Գիտության ամբողջ ինֆրակառուցվածքի, հատկապես բազայի նյութական և բարոյական մշակվածություն. անշարժ գույքի՝ շենքերի և շինությունների անմխիթար վիճակ, որտեղ ավելի քան 15 տարի վերանորոգումներ չեն արվել: Այսօր՝ 2007 թ., մի շարք ինստիտուտներ ընդհանրապես ծնունդ անխնայ են աշխատում ջեռուցման բացակայության պատճառով: Դրանցից մի քանիսն ունեն ջեռուցման համակարգ, կաթսայատուն, բայց չեն ջեռուցվում գազի վճարման համար գումարների բացակայության պատճառով: Օրինակ՝ Մոլեկուլային կենսաբանության ինստիտուտը, որը ամենաշատ ֆինանսավորվող ինստիտուտներից է: Բոլոր այն կազմակերպությունների, որոնք ծնունդ չընդունում են աշխատել, տնօրեններից պահանջում ենք ձեռնարկել բոլոր միջոցները, որպեսզի 2007թ. ծնունդը չաշխատող հիմնարկ չունենանք: Դրա համար, բացի բյուջեի գումարներից, հիմնարկը ինքը պետք է կարողանա ստեղծել արտաբյուջետային միջոցներ: Դրա օրինակը ունենք. Էկոլոգոնոսֆերային հետազոտությունների ինստիտուտը, Ռ-ադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտը, Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտը և այլն:

գ/ Որպես կանոն, հեռանալ, հին սարքավորում Այս ուղղությամբ, շնորհիվ միջազգային դրամաշնորհների, որոշ լաբորատորիաներ հնարավոր է եղել վերազինել նոր սարքավորումներով: Դա ՆԱՏՕ-ի ծրագրերն են և մեզ հայտնի այլ ծրագրեր:

դ/ Կարգային խնդիրներ Էապես պակասել է համակարգի կազմակերպությունների աշխատողների թվաքանակը՝ մոտ երկու անգամ: Մեր հիմնարկները դանդաղ են համալրվում երիտասարդ գիտնականներով: Երիտասարդությունը չի գալիս դեպի գիտություն: Այստեղ մեղավոր են նաև մեր հիմնարկների ղեկավարները, որոնք ուռճացնում են ինստիտուտի անձնակազմը համատեղություններով, փոխանակ ընդունել երիտասարդ գիտնականների: Այստեղ պետք է նշեմ մի ավելի վատ երևույթ՝ գիտական աշխատանքի նկատմամբ համընդհանուր հետաքրքրության նվազումը և գիտական աշխատողի վարկի շատ ցածր մակարդակը:

Շտկելու համար մենք առաջին հերթին պետք է ստեղծենք գրավիչ պայմաններ երիտասարդության համար, իսկ պետությունը մշակի համալիր ծրագիր՝ կարգերի սերնդափոխությունն ապահովելու նպատակով: Հատկապես մեծ նշանակություն ունի արտասահմանում կարգեր պատրաստելու հարցը: Նույնիսկ երբ սոցիալ-տնտեսական վիճակը բավականին լավ էր, միևնույն է, արտասահմանում կարգերի պատրաստմանը մեծ նշանակություն էր տրվում:

Անշարժ գույքի անմխիթար վիճակը շտկելու համար կա մի ճանապարհ. քանի որ այսօր թվաքանակի կրկնակի պակասելը, հետազոտությունների ծավալի նվազելը ինստիտուտներում առաջացրել են տարածքների ավելցուկ, ապա կառավարությունը կարող էր թույլատրել այդ մասնաշենքերը վաճառել և ստեղծել գիտության հիմնադրամ՝ այն օգտագործելով մնացած շենքերում նորմալ աշխատանքային պայմաններ ստեղծելու համար: Այդպիսի ավելցուկներ կան Աշտարակում, Արովյանում և Երևանում տեղակայված ինստիտուտներում:

Հարգելի՛ գործընկերներ, հրատարակչական գործունեությունը մեր աշխատանքի կարևոր բանագավառներից մեկն է: Ինչպես բոլոր բնագավառներում, այս ոլորտի մեջ մենք ունենք լուրջ դժվարություններ: Պետական բյուջեով մեզ հատկացված միջոցները շատ անգամ փոքր են այն միևնույն պահանջարկից, որը անհրաժեշտ է մեր ամսագրերի և գրքերի տպագրության համար: Այդ պատճառով մի քանի ամսագրեր տպագրվում են ԲՈՒՀ-երի աջակցությամբ: Օրինակ՝ «Տեխնիկական գիտություններ» ամսագիրը տպագրվում է Ճարտարագիտական համալսարանի օգնությամբ, «Բժշկագիտական հանդեսը»՝ Բժշկական համալսարանի աջակցությամբ և այլն: Տպագրության համար պատրաստ շատ գրքեր հնարավոր չի լինում ժամանակին տպագրել: Նշելով առկա դժվարությունները՝ պետք է

ՀՀ ԳԱՍ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

ԲԱՐԵՓՈՒՏՈՒՄՆԵՐԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

4 Են և անե, որ մեր անելիքները և շատ են: Այսօր այդ բնագավառի երկու բաղադրիչ մասերի կարգավիճակը չի նպաստում ընդհանուր վիճակի բարելավմանը: Անհրաժեշտ է կազմակերպել հրատարակչական գործի շահագրգիռ բնակարկումներ: Քննարկումներից հետո անհրաժեշտ է վերանայել բոլոր ամսագրերի խմբագրակազմերը, ճշտել հրատարակչության և տպարանի կարգավիճակը, նրանց ֆունկցիոնալ կապը:

Միջազգային գիտատեխնիկական համագործակցություն

ՀՀ ԳԱԱ գիտական հաստատությունները շարունակել են ակտիվորեն մասնակցել միջազգային գիտական կենտրոնների և հիմնադրամների կողմից հայտարարված դրամաշնորհային ծրագրերին, կապեր հաստատել արտերկրների գիտական հաստատությունների հետ:

ՀՀ ԳԱԱ համակարգում Եվրախորհրդի անմիջական աջակցությամբ գործում է Եվրամիության գիտական և տեխնոլոգիական զարգացման VII շրջանակային ծրագրի Ազգային տեղեկատվական կենտրոնը, որի նպատակն է աջակցել մեր համակարգի աշխատողների ակտիվ մասնակցությունը այդ ծրագրին:

ՀՀ ԳԱԱ կազմակերպությունները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել ՆԱՏՕ-ի տարբեր ծրագրերին, որոնք հնարավորություն են տվել մասնակիորեն քարոզարարական հետազոտությունների բազան: Այժմ մեր աշխատակիցները մասնակցություն են ցուցաբերում «Գիտությունը ի նպաստ խաղաղության և անվտանգության» ծրագրին, որի շրջանակներում կազմակերպվել են սեմինարներ և ներկայացվել նոր նախագծեր:

Տարեցտարի ավելանում են ՄԳՏԿ-ի և ԻՆՏԱՄ-ի կողմից արամադրված դրամաշնորհները: Պետք է նաև նշել, որ ԻՆՏԱՄ ծրագիրը չի գործելու 2007 թվականից, բացի այն ծրագրերից, որոնք ունեն տարածաշրջանային բնույթ և գործելու են 2007թ.: Բացի նշված ծրագրերից՝ մեր գիտնականները դիմում և ստանում են անհատական դրամաշնորհներ: Տարբեր դրամաշնորհների մասին ամփոփ տեղեկություններ կտրվեն ակադեմիկոս-քարտուղարի զեկուցման մեջ:

Միջազգային համագործակցության կարևոր բաղադրիչ է տարբեր բնույթի գիտաժողովներին, սեմինարներին և այլ միջոցառումներին մեր գիտնականների մասնակցությունը: 2006թ. արտասահմանյան երկրներ են գործուղվել ՀՀ ԳԱԱ 262 գիտնական, այդ թվում՝ գիտական միջոցառումներին մասնակցելու՝ 121, համատեղ աշխատանք կատարելու՝ 96, բանակցություններ վարելու և կոնսուլտացիաների համար՝ 45 գիտաշխատող: Ռուսաստանի Գիտությունների ակադեմիայի հետ համագործակցության պայմանագրի շրջանակներում ԳԱԱ 25 գիտնականներ այցելել են ՌԳԱ կենտրոններ՝ վերապատրաստում անցնելու և համատեղ հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

Խրախուսանքի է արժանի Կենդանաբանության ինստիտուտի համագործակցությունը ՌԳԱ համապատասխան ինստիտուտի հետ, որի ընթացքում իրականաց-

վում են համատեղ գիտական մշակումներ, որոնց ֆինանսավորումը իրականացվում է ՌԳԱ-ի կողմից: Եթե նախկինում այդ համագործակցությունը իրականացվում էր միայն ինստիտուտների մակարդակով, ապա այս տարի նրանք պաշտոնապես ընդգրկվել են ՌԳԱ-ի միջազգային ծրագրերի մեջ և էապես ավելացել է ֆինանսավորումը:

Ռուսաստանում Հայաստանի տարվա շրջանակներում դեկտեմբերի 21-ից 23-ը Մոսկվայում տեղի ունեցավ ՀՀ ԳԱԱ և ՌԳԱ նախագահությունների համատեղ նիստ, որի ընթացքում ստորագրվեց բնական և հումանիտար գիտությունների ոլորտում համատեղ համագործակցության թեմաների փաթեթը:

Տեղեկատվական ապահովվածության մասին

Ավելորդ է բացատրություններ տալ տեղեկատվական ապահովվածության մասին, որը գիտատեխնիկական մշակումների շատ կարևոր բաղադրիչ մասն է կազմում: Այստեղ էապես աճել է համակարգի գրադարանների դերը թե՛ տպագիր, և թե՛ էլեկտրոնային տեղեկատվության ասպարեզում: Այս բնագավառում նոր տեխնոլոգիաների ապահովվածության պայմաններում էապես հեշտանում է հետազոտողի աշխատանքը:

Համակարգի գիտական հիմնարար գրադարանը կատարում է որոշակի աշխատանքներ թե՛ տպագիր և թե՛ էլեկտրոնային ինֆորմացիայի ուղղությամբ: Համակարգի գրադարանների վիճակը շատ ծանր է: Նրանք այսօր չունեն նորմալ աշխատանքային պայմաններ, գրեթե զրկված են նոր գրականությանը, անհրաժեշտ պարբերականներին բաժանորդագրվելու հնարավորությունից: Շատ գրադարաններում չկա ինտերնետին միանալու հնարավորություն՝ համակարգիչ չունենալու պարտադրով:

Վերջին շրջանում հիմնարար գրադարանի տնօրենը, որը հմուտ մասնագետ է էլեկտրոնային տեղեկատվության ասպարեզում, զեկուցումներով հանդես է գալիս ինստիտուտներում և աշխատողներին ժամանակում այդ ուղղությամբ մեր հնարավորությունների հետ:

Ակադեմիական ինտերնետային ցանցը ապահովում է համակարգի ինստիտուտների միջև կապը: Շատ կարևոր է, որ մեր ինստիտուտները պարտադիր ունենան ինտերնետային կայք: Որոշ ինստիտուտներ այդ աշխատանքը լավ են կատարել: Հատուկ պետք է հետևենք, որ այդ աշխատանքը ավարտվի մինչև սեպտեմբեր: Պետք է վերանայվի նաև Ակադեմիայի կայքը և այն անընդհատ բարձրագույն նոր նյութերով՝ կապված մեր առօրյա գործունեության հետ: Ինստիտուտների տնօրենները պետք է աշխատեն, որ հնարավոր մեծ թվով աշխատողներ օգտվեն էլեկտրոնային տարբեր բնույթի ինֆորմացիոն ծառայություններից:

Վերջում կցանկանալի անդրադառնալ Ակադեմիայի և բուհական համակարգի համագործակցության հարցին:

Գիտության զարգացման գործընթացում կարևոր նշանակություն է տրվում բուհական կրթության և Գիտությունների ակադեմիայի բազմակողմանի կապերին: Այսօր դեռևս պահպանվում է ԳԱԱ համակարգի բարձր

որակավորման կադրերի ներգրավվումը ուսուցման պրոցեսում, բայց համարյա գոյություն չունեն նախկինում հաջող գործող համատեղ ստորաբաժանումներ (ամբիոններ): Գիտության զարգացման հայեցակարգում կարևորվում է գիտատեսական կենտրոնների ստեղծումը: Սկզբնական փուլում այն կարելի է կատարել բովանդակային առումով, այսինքն՝ ստեղծվեն կառույցներ գիտական պրոբլեմների շուրջ՝ անկախ նրանց գերատեսչական պատկանելիությունից: Կարևորը այն է, որ ցանկացած կառույց խրախուսի համատեղ գիտական մշակումները, օգտագործելով բուհական և ակադեմիական հետազոտական բազան: Այս բնույթի աշխատանքներում պետք է ներգրավված լինեն նաև բարձր կուրսերի ուսանողները և ասպիրանտները: Այս առումով ակտիվ աշխատանքներ են տարվում Ֆիզիկայի կիրառական պրոբլեմների ինստիտուտում (ԵՊՀ հետ), Ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտում (ԵՊՀ հետ), Ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտում /Մլավոնական համալսարանի հետ /, Բյուրականի աստղադիտարանում (ԵՊՀ հետ) և այլն: Այստեղ կան որոշ դժվարություններ՝ կապված ուսանողների տեղափոխման հետ: Նախկինում, երբ ինստիտուտներն ունեին հնարավորություններ, իրենց տրանսպորտով էին տեղափոխում ուսանողներին: Այսօր, կարծում են, մեր բուհերը չի վիճակի են արամադրելու տրանսպորտ՝ ուսանողներին գոնե շաբաթը մեկ անգամ այդ ինստիտուտներ տեղափոխելու համար, կատարեն համատեղ և՛ գիտական, և՛ ուսումնական աշխատանքներ:

Ավարտելով զեկուցումս՝ ճիշտ չէր լինի, եթե չանդրադառնայի սոցիալական խնդիրներին: Նախորդ տարում որոշում ընդունվեց մեր աշխատավարձի բարձրացման վերաբերյալ, որի համար մենք շնորհակալ ենք, բայց, ցավոք սրտի, այն արվեց մասնակիորեն՝ միայն բազային ֆինանսավորման ուղղությամբ կատարվեց աշխատավարձի բարձրացում, իսկ թեմատիկ ֆինանսավորման աշխատանքներին մասնակցող աշխատողների աշխատավարձի բարձրացում տեղի չունեցավ: Հույս ունենանք, որ հաջորդ տարում դա ևս կիրառվի: Ոգում են անել պարոն Վարչապետ, որ մեր աշխատավարձը շատ ցածր է. հանրապետությունում միջին աշխատավարձը 70 հազար դրամ է, եթե չեն սխալվում, իսկ մեր գիտության ղոկտորի միջինացված այսօրվա աշխատավարձը 40 հազարից չի բարձրանում. այսինքն ղոկտորի աշխատավարձը հանրապետության միջինից երկու անգամ ցածր է: Սա անընդունելի է: Իհարկե, մեր աշխատավարձի մի մասը պետք է լինի մեր աշխատած գումարներում, կան ինստիտուտներ, որտեղ այդ խնդիրը լուծվում է, միգուցե ոչ ամբողջ ինստիտուտի մակարդակով, բայց որոշակի ստորաբաժանումներում արվում է:

Այդ խնդիրներից է նաև ԳԱԱ Աղվերանի Գիտաժողովների տան խնդիրը, անցյալ և այս տարվա ընթացքում որոշ վերանորոգման աշխատանքներ են կատարվում: Հույսով են, այս տարի աշխատանքները կավարտվեն, և մենք կկարողանանք մեր գիտաժողովները, միջոցառումները անցկացնել այնտեղ:

Շնորհակալություն, ուշադրության համար:

2005 թվականի հունվարի 29-ին, Բրազիլիայի Պորտո Ալեգրո քաղաքում տեղի ունեցավ միջազգային գիտաժողով, որին մասնակցում էր շուրջ 5000 ներկայացուցիչ: այն նվիրված էր զարգացման միտումներին և հեռանկարներին: Գիտաժողովը կազմակերպել էր Նորբելյան մրցանակի դափնեկիր ժոզե Սարամաջոն: Գիտաժողովը բնակարկեց զարգացման հեռանկարների միտումները, հարց, որի ուսումնասիրությունը կատարվել էր Կենտրոնական Աֆրիկայի հանրապետությունում: Գիտաժողովը նշեց այն միտումները, որոնք բնորոշելու են մայրցամաքի առաջիկա զարգացումները՝ արդյունաբերական զարգացում, գյուղատնտեսության զարգացման համար նոր հողերի յուրացում, ոռոգման ցանցի կատարելագործում, պայքար հիվանդությունների դեմ և առողջապահական համապարփակ ծրագրի կենսագործում:

Համաժողովը գրավեց միջազգային հանրության ուշադրությունը, քանզի առաջինն էր, որ սև մայրցամաքի զարգացման հեռանկարները դիտարկում էր գիտական տեսակետից:

«Սառը լուսերազմի» սարհներին Սիսակյանի գործունեությունը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ում ոգեկոչված էր երկրների խաղաղ գոյակցության գաղափարով: Նորայր Սիսակյանը համոզված էր, որ գիտությունը լուսավորում է յուրաքանչյուրին, որ համագործակցությունը միավորում է մարդկանց և ազգերին: Նրանք, ովքեր համաձայն են լուծում հիմնախնդիրները, երբեք չեն սղանի միմյանց: Ձբադվելով ժողովրդական բժշկությամբ և կենսաբանությամբ՝ նա երկրագնդի առաջին բնակիչն էր, ով երկիր մոլորակը համարում էր խաղաղ և սիրով ադրող ազգերի միակ Մեծ հայրենիք-սունը:

ԿՈՒՉԻՐՈ ՄԱՅՈՒՐԱ
ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի
գլխավոր տնօրեն

րիներին Ն. Մ. Սիսակյանին հաջողվեց մշակել վիտամինների պահպանությամբ բանջարեղենի և կարտոֆիլի չորացման նոր եղանակ: Դա ծանրակշիռ ներդրում էր հաղթանակի ընդհանուր գործին: Նորայր Սիսակյանի լաբորատորիայում ստեղծվեցին նոր տվյալներ՝ բլոբոպլաստների քիմիական բաղադրության վերաբերյալ և հայտնաբերվեցին բազմա-

գերի մշակման ուղղությամբ: Իրականացնելով տիեզերագնացության համար այդ հսկայածավալ և կարևոր աշխատանքների ղեկավարությունը՝ Սիսակյանն արդեն այն ժամանակ ստեղծեց տիեզերական հերթական թռիչքից վերադարձող տարբեր ֆիլոգենետիկական մակարդակի բազմաթիվ օրգանիզմների վրա կենսաբանական հետազոտությունների ընդարձակ ծրագիր: Այսպես էր սկիզբ դրվում տիեզերական կենսաբանությանը և բժշկությանը՝ մարդու համար ճանապարհ բացելով դեպի տիեզերք:

Այն ժամանակ չափազանց կարևոր էր գնահատել մարդու օրգանիզմի վրա տարբեր իոնիզացնող ճառագայթումների վնասակար ազդեցության աստիճանը և գտնել ռիսկի աստիճանը նվազեցնող միջոցներ: Նորայր Սիսակյանի նախածեռնությամբ անց էին կացվում տիեզերական կենսաբանության հիմնախնդիրներին նվիրված գիտաժողովներ և ԽՍՀՄ ԳԱ կենսաբանական գիտությունների բաժանմունքի նստաշրջաններ, որոնց թվում տիեզերական կենսաբանության գծով Միջազգային կենսաքիմիական կոնգրեսի շրջանակներում Միջազգային սիմպոզիումը (Մոսկվա, 1961 թ.) և Միջազգային գիտաժողովը՝ նվիրված «Մարդը տիեզերքում» հիմնախնդրին (ՅՈՒ-

յանի մարդկային հատկանիշներին, ապա ըստ նրա աշակերտուհու՝ կենսաբանական գիտությունների դոկտոր Ի Ի. Ֆիլիպպովիչի հիշողությունների՝ անգամ տարիներ անց չի կարելի մոռանալ, թե «նա ինչպիսի ուժեղ, տաղանդավոր և հմայիչ անձնավորություն էր, ինչ լրջությամբ և պատասխանատվությամբ էր վերաբերվում գիտությանը և կյանքին, ինչպիսի ուշադիր ուսուցիչ էր, որքան բարյացկամ և միևնույն ժամանակ՝ պահանջկոտ ու խիստ էր»: Գիտությանը նվիրվածության ոգին պահպանվում էր նաև Սիսակյանի ընտանիքում, քանզի նրա կինը՝ Վարվարա Պետրովնան, մասնագիտությամբ ագրոքիմիկոս էր: Ընտանիքում տիրող գիտական մթնոլորտը կանխորոշեց նրա զավակների կյանքի ուղին. դուստրը՝ Լյուդմիլան, դարձավ բանասիրական գիտությունների դոկտոր, ավագ որդին՝ Հովսեփը՝ ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր, կրտսեր որդին՝ Ալեքսը՝ ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր, Ռ.ԳԱ թղթակից-անդամ:

Ակադեմիկոս Ն. Մ. Սիսակյանի գիտական ժառանգությունը (1966 թ. մարտի 12-ին կյանքից նրա հեռանալուց հետո) իր զարգացումն է ստանում նրա հիշատակին նվիրված միջազգային գի-